

Rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření navrhovatelky Marcely Urbanové

Ústavní soud rozhodl soudcem zpravodajem Jiřím Nykodýmem o návrhu na vydání předběžného opatření navrhovatelky Marcely Urbanové, zastoupené JUDr. Klárou Veselou Samkovou, advokátkou, se sídlem Španělská 6, Praha, takto:

Návrh na vydání předběžného opatření se odmítá.

Odůvodnění:

V podaném návrhu navrhovatelka tvrdí, že postupy orgánů veřejné moci, které postupně specifikuje, došlo k zásahu do jejích ústavně chráněných práv. Konkrétně podle ní byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), ve spojení s čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), které garantují právo na spravedlivé řízení a právo na zákonného soudce, čl. 8 Úmluvy garantující právo na respektování soukromého a osobního života, čl. 2 odst. 3 Listiny, podle kterého každý může činit, co není zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá, čl. 10 odst. 1 Listiny, zakotvující právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, čl. 10 odst. 3 Listiny, který zajišťuje každému právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě, a čl. 3 Úmluvy, podle kterého nikdo nemůže být podroben nelidskému zacházení.

Navrhovatelka v návrhu na vydání předběžného opatření uvedla celkem pět případů, které byly zahájeny na základě trestních oznámení, a které jsou v různém stadiu řízení, v nichž ona vystupuje jako svědkyně, v jednom případě jako podezřelá, a v některých o sobě tvrdí, že je současně poškozenou.

V prvním případě jde o úplatek 500.000 Kč, který měl převzít bývalý starosta města Vsetína - Jiří Čunek. Toto řízení bylo vyvoláno trestním oznámením, které podle navrhovatelky podal v roce 2006 její tehdejší právní zástupce JUDr. Jiří Novák vlastním jménem, poté, co se od ní o celé události dozvěděl. V této věci vystupuje jako svědkyně. Uvedla, že z médií je informována, že věc byla odložena státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Jihlavě JUDr. Arifem Salichovem.

V druhém případě jde o trestní oznámení Jiřího Čunka na navrhovatelku, že jej neoprávněně nařkla ze sexuálního obtěžování. Zde má postavení podezřelé. Věc je ve stadiu policejního šetření

Ve třetím případě jde o trestní oznámení navrhovatelky na Jiřího Čunka za to, že zveřejnil ve Vsetínském regionálním týdeníku „Jalovec“ dopisy, které mu zaslala, a nařkl ji, že ho těmito dopisy vydírá. V této věci by měla mít postavení poškozené. Ví, že věc je šetřena kriminální policií ve Vsetíně, ale nemá žádné bližší informace o jeho stavu.

Čtvrtý případ je pokus o uplácení navrhovatelky, aby přestala vypovídat proti Jiřímu Čunkovi. Konkrétně mělo jít o to, že ji kontaktovali P. Š. a Z. s nabídkou na ukončení sporu mezi ní a Jiřím Čunkem, tak, že stěžovatelka měla zaslat fakturu R. V. za konzultační služby na 750 000 Kč s tím, že Jiří Čunek jí uhradí částku ve výši, kterou si sama určí. Navrhovatelka uvedla, že v tomto řízení měla původně postavení poškozené, avšak posléze jí bylo písemně vyšetřujícím sděleno, že podle názoru dozorujícího státního zástupce není ve věci poškozenou, a z toho důvodu jí bylo odmítnuto nahlížet do spisu a pořizovat si kopie.

Konečně pátý případ se týká neoprávněného vniknutí do E-mailové schránky navrhovatelky, o kterém se dozvěděla z medií. Někdo měl neoprávněně vniknout do její E-mailové schránky a mazat některé E-maily, s obsahem některých E-mailových zpráv manipulovat a její pravděpodobně pozměněné texty vhodit do schránky Občanského sdružení VERITAS ODIT MORAS, které je vedeno R. V.. V této věci podala trestní oznámení a je v ní vedena jako svědkyně a poškozená. Z textů vhozených do schránky výše uvedeného sdružení mělo vyplývat, že se domlouvala s vyšetřovatelem kpt. Š. a soudní znalkyní PhDr. D. H. na tom, jakým způsobem poškodit Jiřího Čunka.

Navrhovatelka se pak domáhá, aby Ústavní soud vydal podle § 80 zákona o Ústavním soudu předběžné opatření, kterým by uložil státnímu zastupitelství a Policii České republiky „zdržet se dalších zásahů do ústavně zaručených lidských práv stěžovatelky a uložil jim povinnost vydat jí v těch případech, kdy vystupuje jako svědkyně, fotokopie zápisů protokolů či záznamů o jejích výsleších, podání vysvětlení a výsleších samotných“, dále aby uložil státnímu zastupitelství povinnost „zdržet se prohlášení, že stěžovatelce byl vydán neoprávněně znalecký posudek z oboru psychologie, který na ni vypracovala dne 25. dubna 2007 na základě zadání Policie České republiky soudní znalkyně PhDr. D. H.“, a konečně aby vyslovil, že příkázáním vyšetřování ve věci podezření převzetí úplatku Jiřím Čunkem od státního zástupce v Přerově ke státnímu zástupci v Jihlavě bylo porušeno právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy a čl. 38 odst. 1 Listiny, a aby bylo z tohoto důvodu zrušeno toto rozhodnutí, stejně jako rozhodnutí učiněná státním zástupcem, kterému byla věc přikázána.

V doplňujícím podání navrhovatelka uvedla, že dne 13. srpna 2007 obdržela od státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Jihlavě kopie protokolů o svých výsleších tak, jak požadovala, ačkoliv jí původně bylo avizováno odmítnutí jejího požadavku. Listiny, které to osvědčují ke svému podání připojila. S ohledem na trvajícím odmítavý postoj v trestní věci obviněných Š. a V., kde rovněž vystupuje v pozici svědkyně, však na svém návrhu nadále trvá. Současně uvedla, že by bylo s ohledem na mediální pozornost své věci vhodné, aby byla tato věc aťhována plénem Ústavního soudu.

Předtím, než Ústavní soud přistoupí k věcnému posouzení podaného návrhu, je povinen zkoumat, zda návrh splňuje všechny zákonem požadované náležitosti, a zda jsou vůbec dány podmínky jeho projednání, stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o Ústavním soudu“). V projednávaném případě k takovému závěru nedospěl.

Podle ustanovení § 80 odst. 1, zákona o Ústavním soudu, směřuje-li ústavní stížnost proti jinému zásahu orgánu veřejné moci, než je rozhodnutí, může Ústavní soud k odvrácení hrozící vážné škody nebo újmy, k zabránění hrozícímu násilnému zásahu nebo z jiného závažného veřejného zájmu uložit orgánu veřejné moci, aby v zásahu nepokračoval (předběžné opatření).

Z uvedeného ustanovení vyplývá, že návrh na vydání předběžného opatření lze podat pouze za předpokladu, že je současně podávána ústavní stížnost, která směřuje proti jinému zásahu veřejné moci. Navrhovatelka sice v rubrice návrhu používá jak označení „Návrh na vydání předběžného opatření ve smyslu čl. 80 (správně má být § 80) zák. č. 182/1993 Sb.“, tak označení „Ústavní stížnost proti zásahu veřejné moci“, avšak v petitu návrhu se domáhá pouze vydání předběžného opatření. Přitom Ústavní soud je podle své ustálené judikatury vázán toliko petitem návrhu, nikoliv jeho obsahem.

Takto pojaté podání proto není způsobilé projednání, neboť nesplňuje náležitosti stanovené zákonem o Ústavním soudu v § 80 odst. 1, který váže možnost vydání předběžného opatření na podání ústavní stížnosti proti jinému zásahu orgánu veřejné moci, která je ovšem podána jen tehdy, je-li navrhováno vydání konkrétního nálezu (srov. sp. zn. IV. ÚS 142/96 in Sbíрка nálezů a usnesení Sv. 5. N. 6. str. 563, nebo sp. zn. I. ÚS 155/96 in Sbíрка nálezů a usnesení Sv. 5. N. 6. str. 577). Tato úprava navíc vylučuje použití ustanovení občanského soudního řádu o předběžném opatření, neboť podle ustanovení § 63 zákona o Ústavním soudu lze občanský soudní řád přiměřeně použít jen tehdy, pokud chybí speciální úprava. Jedná se tedy o návrh, který zákon v této podobě nepřipouští, a soudce zpravodaj jej proto podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu odmítl.

Pro úplnost Ústavní soud poznamenává, že i kdyby petit návrhu stěžovatelky po formální stránce byl návrhem na vydání nálezu, nemohl by Ústavní soud postupovat jinak, než takové podání odmítnout.

V posuzovaných případech vystupovala navrhovatelka v pozici svědkyně, která byla na základě zákona podrobena povinnosti svědčit (§ 97 trestního řádu), a znaleckému zkoumání duševního stavu (§ 118 trestního řádu). Jakkoliv nebyla navrhovatelka v pozici svědkyně bez práv (srov. sp. zn. II. US 386/04 in Sbíрка nálezů a usnesení. Sv. 35. N. 153. str. 133), byla omezena v legitimním veřejném zájmu na svých osobnostních právech. Její svědecké výpovědi nebo znalecký posudek týkající se její osoby, slouží na základě zákona k úředním účelům, a proto podle ustanovení § 12 odst. 2 občanského zákoníku nepodléhají ochraně osobnosti. Tato úprava je zcela v souladu s čl. 7 odst. 1 Listiny, podle kterého nedotknutelnost osoby může být omezena v případech stanovených zákonem.

Zásah do základního práva na respektování soukromého života je tedy možný v souladu se zákonem, pokud je to nezbytné, v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných (čl. 8 odst. 2 Úmluvy). Obecně přitom platí, že takové omezení je legitimováno veřejným zájmem na ochraně společnosti před pachateli trestné činnosti (srov. nález sp. zn. IV. US 428/05 ze dne 11. října 2006 in <http://www.judikalura.cz/> navštíveno 21. srpna 2007), resp. na výkonu justice jako celku. Je tedy ústavně legitimní, aby zákonodárce stanovil podmínky, za nichž jsou občané povinni spolupracovat k naplnění účelu trestního řízení. Z toho také vyplývá, že „produkty“ této povinné spolupráce zásadně sdílejí osud daného řízení v souladu s procesními pravidly. Z toho plyne, že na danou problematiku zásadně nelze nahlížet optikou podústavních norem upravujících právo na soukromí a ochranu osobnosti, jak to činí navrhovatelka.

Pravidla českého trestního procesu stojí na principu výlučnosti aktivity (oficiality) veřejné žaloby, bez jakýchkoliv nároků soukromých osob na její vedení (čl. 80 odst. 1 Ústavy České republiky). Tomu odpovídá princip neverejnosti přípravného řízení trestního, s výjimečnými

konkrétními oprávněními taxativně vymezených osob. Extenzivnímu výkladu těchto výjimečných oprávnění přitom brání základní princip fungování orgánů veřejné moci, podle něž lze státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky). Proto je zcela nepřijatelný poukaz navrhovatelky na ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky a na čl. 2 odst. 3 Listiny, ze kterých dovozuje právo vyšetřovatele vydat znalecký posudek svědkyni, neboť právo činit co není zakázáno a nebýt nucen činit, co zákon neukládá se vztahuje na občana, nikoli na státního úředníka při výkonu jeho pravomoci, pro kterého platí, jak je uvedeno shora, zásada zcela opačná.

V intencích shora uvedeného neexistuje na úrovni podústavního práva nárok svědka, pokud není současně v postavení poškozeného, na znalost obsahu spisu, a tím spíše ani nárok na pořizování kopií nebo dokonce na vydání stejnopisu jeho části. Takové právo nelze dovodit ani ze znění § 65 odst. 3 trestního řádu, podle kterého nemůže být odepřeno nahlédnutí do protokolu o úkonu tomu, kdo měl právo být mu přítomen. Přítomnost svědka u vlastního výslechu není právem ale vynutitelnou povinností. V případě ustanovení § 65 odst. 1 alinea ultima trestního řádu, podle něž mají ve vztahu ke spisu oprávnění jiné osoby, pokud je toho třeba k uplatnění jejich práv, jedná se o osoby disponující dalšími právy v daném trestním řízení. Pokud je totiž obsah spisu potřeba k uplatnění práv v jiném soudním řízení, tedy zejména jako důkaz, pak nic nebrání tomu, aby byl pro účely takového jiného řízení zčásti anebo jako celek vyžádán (§ 78 odst. 1 trestního řádu, § 129 odst. 2 občanského soudního řádu).

Ani z ustanovení § 67b odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu v platném znění, nelze, jak tvrdí navrhovatelka, dovodit právo na vydání znaleckého posudku pořízeného jako důkaz v trestním řízení, neboť práva, uvedená v citovaném ustanovení, má pacient ve vztahu ke zdravotnickému zařízení. Svědek podrobující se lékařskému posouzení zcela jistě není v postavení pacienta, a orgány činné v trestním řízení nejsou zdravotnickým zařízením a znalecký posudek není totéž, co zdravotní dokumentace. Rovněž ze zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů nelze dovozovat, jak to tvrdí navrhovatelka, právo svědka na vydání znaleckého posudku pořízeného na základě rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení, týkajícího se jeho osoby. I když takový znalecký posudek může obsahovat řadu citlivých osobních údajů, jde o důkazní prostředek, se kterým je disponováno v rámci trestního řízení zcela nezávisle na vůli osoby, ohledně níž byl pořízen. Ostatně ustanovení § 3 odst. 6 písm. d) posledně uvedeného zákona výslovně stanoví výjimku z povinností uložených zpracovateli osobních údajů, pokud se jedná o trestní řízení, na což navazuje i ustanovení § 5 odst. 2 tohoto zákona, který stěžovatelka v návrhu cituje neúplně.

Podle ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu jsou ústavní stížnost oprávněni podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Jedním ze základních pojmových znaků ústavní stížnosti, jakožto prostředku k ochraně ústavním pořádkem zaručených základních práv či svobod, je její subsidiarita vůči ostatním prostředkům, jež jednotlivci slouží k ochraně jeho práv. Subsidiarita ústavní stížnosti se odráží v požadavku na vyčerpání všech prostředků před jednotlivými orgány veřejné moci, jež právní řád jednotlivci poskytuje, což nachází výraz v institutu nepřijatelnosti ústavní stížnosti (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Vedle toho má princip subsidiarity i dimenzi materiální, z níž plyne, že důvodem subsidiarity jsou samotné kompetence Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky), tedy orgánu, který poskytuje ochranu základním právům jednotlivce teprve tehdy,

pokud základní práva nebyla respektována ostatními orgány veřejné moci. V konkrétní a praktické podobě se tak realizuje ústavní princip dělby moci mezi jednotlivými orgány veřejné moci. Pokud právní předpis stanoví, že v určité procesní situaci je příslušný k rozhodování o právech jednotlivce konkrétní orgán veřejné moci, bylo by zásahem do jeho pravomoci a porušením principu dělby moci, pokud by jiný orgán o těchto právech rozhodoval bez toho, že by byla dána možnost příslušnému orgánu k realizaci jeho pravomoci.

Absence práva svědka na vydání protokolu o svém výsledku a na vydání znaleckého posudku ohledně jeho duševního stavu v podústavních předpisech a okolnost, že takové právo nelze dovodit ani z ústavních předpisů, vede logicky k závěru, že postup orgánů činných v trestním řízení nebyl způsobilý materiálně zasáhnout do základních práv stěžovatelky, a proto i kdyby se stěžovatelka domáhala v tomto smyslu vydání nálezu, byla by osobou zjevně neoprávněnou. Pokud by se jednalo o zásah do osobnostních práv, o který by ovšem mohlo jít jen pokud by se jednalo o postupy mimo rámec trestního řízení, pak by Ústavní soud, s ohledem na výše uvedenou zásadu subsidiarity, musel návrh odmítnout jako nepřijatelný, neboť k řízení na ochranu osobnosti je příslušný obecný soud.

Navrhovatelka se dále domáhala zrušení rozhodnutí státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, kterým byla trestní věc obviněných Jiřího Čunka a Ing. P. H. odňata státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Přerově, a přikázána k dalšímu provádění úkonů v trestním řízení státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Jihlavě, a zrušení rozhodnutí učiněných státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Jihlavě, které v petitu blíže nespecifikuje. V řízení, kde bylo vydáno konkretizované rozhodnutí Nejvyššího státního zastupitelství a nekonkretizovaná rozhodnutí Okresního státního zastupitelství v Jihlavě byla stěžovatelka jak sama uvedla pouze jako svědek. Ústavní soud si opatřil navrhovatelkou napadané rozhodnutí Nejvyššího státního zastupitelství a z něj zjistil, že navrhovatelka není v postavení účastníka řízení, ve kterém bylo toto rozhodnutí vydáno.

K ústavní stížnosti proti rozhodnutí orgánu veřejné moci je podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu aktivně legitimována osoba, jež byla účastníkem řízení, v němž bylo napadené rozhodnutí vydáno. Ústavní soud totiž není superrevizní instancí a nemá proto neomezené právo přezkumu předchozích řízení (Filip. J., Hollander. P., Šimíček. V.; Zákon o Ústavním soudu. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. BECK 2001. str. 291. bod 1). Stěžovatelem nemůže být osoba, která účastníkem řízení před orgánem veřejné moci nebyla, a to ani v tom případě, že se sama za účastníka považuje a případně se cítí dotčena rozhodnutím orgánu veřejné moci. V souladu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu je tedy nezbytnou podmínkou, aby takováto osoba byla účastníkem původního řízení a jako účastník rovněž vystupovala a jako s účastníkem s ní bylo jednáno (viz. sp. zn. ÚS 137/96 in Sbirka nálezů a usnesení Sv. 6. N. 28. str. 593), nebo ve výjimečném případě, aby se výsledky řízení v materiálním smyslu mohly přímo dotknout jejich základních práv (viz. sp. zn. III. ÚS 46/95, nepublikováno).

I kdyby se navrhovatelka domáhala vydání nálezu, musel by Ústavní soud návrh odmítnout jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným, neboť nebyla účastníkem uvedeného řízení a jeho výsledky ani ve smyslu materiálním se nemohly dotknout jejich ústavně garantovaných práv, neboť do katalogů základních práv nepatří právo na trestní stíhání osoby a to ani osoby, která trestní oznámení podala. Tvzení, že byla tímto rozhodnutím odňata svému zákonnému soudci je zcela irelevantní, a to i kdyby byl správný její výklad, že zákonným soudcem v širším slova smyslu je i dozorující státní zástupce, protože v řízení, ve kterém k tomuto

opatření došlo, měla postavení pouze svědka, takže o její vině, či o jejích právech a povinnostech nemělo být v tomto řízení rozhodováno, takže ji neměl kdo soudit.

Ústavní soud považuje za nutné připomenout, že „smysl a účel institutu povinného zastoupení podle § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu lze spatřovat zejména ve zcela mimořádné závažnosti řízení před Ústavním soudem a s tím spjaté snaze povinným právním zastoupením nejenom zajistit právně kvalifikované uplatňování práv před Ústavním soudem, nýbrž i garantovat vyšší stupeň objektivity účastníků řízení při posuzování vlastního postavení“ (stanovisko Pl. ÚS-st.1/96 sv. 9. str. 471). Zůstává otázkou, zda tento smysl a účel povinného zastoupení byl v tomto případě naplněn.

Současně Ústavní soud poznamenává, že shora uvedené závěry o nepřípustnosti stěžovatelkou podaného návrhu neznamenají, že se Ústavní soud ztotožnil se všemi napadenými postupy orgánů činných v trestním řízení.

P o u č e n í : Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 4. září 2007

Jiří Nykodým

soudce zpravodaj

Otázka:

Korupce v politice, vliv médií na trestní kauzy. Pokud bylo pravomocně rozhodnuto, že se J. Čunek trestného činu nedopustil, neznamená to současně, že se jiného trestného činu, a to křivého obvinění, resp. křivého svědectví musela dopustit Marcela Urbanová?